

A kiadványt készítette: Berecz Imre:

EMLÉKEZÉS

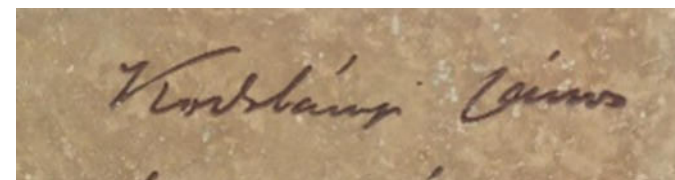

Sírja a Farkasréti temetőben 35-1-NA-1-67/68 sírhely

Felhasznált adatok: Wikipedia, Arcanum, Magyar Elektronikus Könyvtár, Bookline

*Kodolányi János költő, író
és Nógrádverőce*

Kodolányi János

([Telki, 1899. március 13.](#) – [Budapest, 1969. augusztus 10.](#)) [Kossuth-díjas](#) magyar író, újságíró, az úgynevezett [népi írók](#) kiemelkedő képviselője.

Munkássága valamennyi irodalmi műnemre kiterjedt (vers, líra, dráma, epika, ezen belül a novella és regény, továbbá az esszé). Életének inkább késői szakaszában regényíróként nemcsak a magyar, hanem a világirodalom nagyjai sorába is beírta magát, műveit több nyelvre is lefordították.

A Pest megyei [Telkin](#), vidéki katolikus köznemesi családban született. Apja, Kodolányi Gyula fia születése idején pilismaróti erdész („erdőfőtanácsos”), anyja, Martinovics Ilona pedig Martinovics Ignác leszármazottja volt.

Szülei diszharmonikus házassága, válása, anyja „elvesztése” a leendő író egészségét korán kikezdtek, Achilles-ízsugorodás okozta súlyos betegsége lett, mely élete végéig elkíserte. Szülei elválása után Pécsváradra költöztek ahol apja feleségül vette Újhelyi Alvát, aki megismertette az elemi iskolába járt fiút a nagy zeneszerzők műveivel. (Bach, Chopin) Apja erdészi munkája végett gyakran költözésre kényszerültek. Vajszlón a római katolikus iskola elemi osztályait végezte, majd Pécs, Székesfehérvár volt középiskoláinak színhelye. A népdalok hatására ekkor kezdett verseket írni.

1915-ben jelent meg Pécsen első verseskötete Hajnal címmel. 1919-ben érettségizett. Sokat költöztek ismét Vajszló, majd Budapest, ahol 1919–1921 között filozófiai, esztétikai, szociológiai és teológiai tanulmányokat folytatott. Ekkor jelent meg második verseskötete Kitárt lélekkel címmel.

1921. november 21-én vette feleségül Csösz Matildot, (1900-1980) Tildi egy vajszlói módos parasztgazda („pógár”) lányát, aki egy életre jóban-bajban hú társa lett. Nagyon nehéz körülmények között éltek, anyagi nehézségek miatt többször lakásváltoztatásra kényszerültek. A Magyar Írás c. avantgárd szellemiségű folyóirat kiadásában jelent meg 1921-ben Üzenet enyéimnek című utolsó verseskötete.

Első igazi elbeszélése, a Sötétség megírása után nem sokkal, felkereste a Nyugat szerkesztőségét (ott Gellért Oszkár fogadta). Osvát Ernő és Gellért az elbeszélést közlésre méltónak ítélték. A Móricz Zsigmondnak dedikált elbeszélés – Osvát Ernő némi közreműködésével – felkeltette a már befutott írónak számító Móricz érdeklődését is.

-1-

Emlékművek

Dombormű (Tokaj)

Emléktábla (BP. Böszörményi u.-Beethoven u.)

Emléktábla (BP. XVII. Kép utca)

Mellszobra (Vésztő- Mágor)

Székesfehérvár

Kodolányi villa Balatonakarattya

Fényképek, emlékek

Szülei fényképe

Vászonfestmény 1930

Felesége Csösz Matold

Borsi kutyájával

. Mór Jancsó ösztönzésére kereste fel tíz novellával a kezdő (ekkor már Vajszlóra visszaköltözött) író Mikes Lajost, a kor egyik afféle mecénását, a fiatal írók egyik közismert támogatóját; akinek Mór Jancsó hívta fel a figyelmét az íróra; aki a Miklós Andor tulajdonában lévő Az Est-lapok irodalmi szerkesztőjeként először juttatta rendszeres publikációs lehetőséghez (elsősorban a Pesti Napló-ban). 1924-ben Miklós Andor tulajdonába került az Athenaeum Könyvkiadó is, mely a Kodolányival kötött életműszerződés keretében vállalta elbeszéléseinek, regényeinek kiadását. Művészetére ebben az időszakban a marxizmus elméletei és Sigmund Freud is jelentős hatással voltak.

A 20-as évek elején, az infláció időszakában, azonban még a Mikestől novelláiért kapott százezer koronás utalványokból sem tudott emberi módon megélni – 1922-ben János nevű fia születésétől kezdve három-, 1923-tól, Júlia nevű lánya születése után pedig négytagú családot kellett eltartania. Az író és családja élete szüntelen költözködés volt a 20-as években; menekülés a lakbérhátralékok, lakáskölcsönök elől. 1927-től 1933-ig elég rendszeresen dolgozott a Nyugat-nak, és három napilapnak: Pesti Napló, Magyarország, Szabadság. 1932. március 19-én a Nyugat megrendezte szerzői estjét, a megnyitó beszédet Mór Jancsó tartotta. A fentebb említett négy folyóiraton kívül több tucat, hosszabb-rövidebb életű lapba írt, ezeknek néha szerkesztője is volt: Pandora, Élőszó, Horizont, Magyar Írás, Együtt, Napkelet, Népszava, A Toll, Kritika, Korunk, Front, Magyarság, Új Szó (Pozsony), Forrás, Ifjú szívekben élek (és még sok más). Kodolányi, akárcsak a nála idősebb Szabó Dezső, illetve Ady Endre, a jelentőssé igazán a 30-as években való népi mozgalom, népi irodalom egyik előfutárának tekinthető. Szociális kérdéseket felvető és a vidéki paraszti életet feltáró novellái már kb. tíz évvel a mozgalom megszerveződése előtt megjelentek

A szocialista elveket valló írók tagjai közé tartozott. Az író állítása szerint 1929-ben, a gazdasági válság idején csatlakozott az illegális kommunista párthoz, aminek fehérvári barátja, Fáy Árpád is tagja volt. Ezzel sok ellenséget szerzett magának. Majdani szakítása már korán előre látható volt. A szakításban szerepet játszhatott, a Gömbös-kormány hatalomra kerülése (1932) után bekövetkező határozott kommunistaellenes intézkedések (a párt legális és illegális folyóiratainak betiltása.) -2-

1932-ben Somlyó Zoltán, Pakots József, Leleszy Béla, Terescsényi György, Kodolányi és mások szervezőmunkájának eredményeképp megalakult az Írók Gazdasági Egyesülete, azaz IGE; amely a magyar írók gazdasági és jogi érdekeit védeni kívánó szervezet kívánt lenni. Az író 1932-ben, a megalakuláskor a szervezet titkára lett, majd később főtitkár majd 1944-ben társelnök. Közben 1937-ben Baumgartner díjat kapott. Az IGE egészen 1944 áprilisáig működött, mikor is a németek betiltották. 1945-től kezdve, mint annyi más tehetséges íróársát, például Németh Lászlót, Szabó Lőrincet, Illyés Gyulát a Rákosi-diktatúra elhallgattatta,

A *Végrendelet* című dráma tiszteletdíjából megvásárolta balatonakarattyai villáját. Kezdetben csak nyaranta használta, de 1949-től végleg ide költözött. Ezután az irodalmi élettől teljesen visszavonult, csak 1954-ben a Kádár korszak idején lett újra tagja az Írószövetségnek.

Újra megjelentek válogatott elbeszélései. 1956 tavaszán súlyos szívbetegséggel Balatonfüreden gyógykezelték (a forradalom rövid időszakát is itt tengődte át, súlyos betegen). 1957-ben az *Égő csipkebokor* című regényével kezdődött el életmű-kiadása. Ekkoriban egyre többet betegeskedett, szívbetegsége mellett cukorbetegsége is súlyosbodott.

A Finn Köztársaság a Finn Oroszlánrend lovagkeresztjével tüntette ki (1967) Mint átkeresztelkedett református nem sokkal halála előtt hivatalosan visszatért a katolikus egyházhoz (1968)

Budapesten, halt meg. 1969-ben. Temetésén, augusztus 18-án, a Farkasréti temetőben Veres Péter búcsúztatta. 1990-ben posztumusz Kossuth díj és 1999-ben posztumusz Magyar Örökség díj kitüntetésben részesült.

Gyermekkorom óta vad kíváncsisággal és mohó akarattal törekedtem felszínre hozni és megfogalmazni azt a világot, ami a lelkem mély rétegeiben él, lerombolni a gátakat, amik a tudatos létet a tudattalantól s a szubjektív világot az objektívtól elválasztják. Igazi célom az volt, hogy egyetlen teljességbe, egészbe olvasszam énem tudattalan és tudatos szféráit. a Júdásban és a Mózesben jutottam el a számomra megszabott lehetőségek határáig.” Kodolányi János levele Várkonyi Nándornak (1954. ápr. 9.)

Emlékhelyek

Kodolányi Egyetem Székesfehérvár

Kodolányi Egyetem Orosháza

Emlékhelyek

Kodolányi múzeum - Vajszló

Kodolányi gimnázium Székesfehérvár

Nógrádverőcén

Püspökladányból Szabó Lőrinc javaslatára [Nógrádverőcére](#) költöztek, hogy közelebb legyenek Pesthez.

Nógrádverőcén élt három évig, 1923 -1926-ig. Itt születtek feltűnést keltő regényei (*Szép Zsuzska, Börtön, Kántor József megdicsőülése, Szakadékok*) baloldali érzelmű, forradalmi indulatú, keményen naturalista írónak mutatják. Ezekben a regényekben és az ez időben írt novellákban már megmutatkozik valóságátadásának könnyörtelensége, morális haragja, társadalmi javítóvágya, ami jellemző lesz életművének nagy részére. Egy nyilatkozatában Nógrádverőcét „latyakfalvának” nevezte mely mélységes felháborodást keltett, ezért a Turáni kör tagjai és a falú bizonyos emberei nem tisztelték.

Ennek ellenére a Duna-parti házukban a szerény körülmények mellett is élénk művészeti élet folyt, mind az író, (Viszapillantó tükör) mind lánya (Apám) visszaemlékezései szerint gyakori vendégnek számított Szabó Lőrinc, Tersánszky Józsi Jenő, Illés Endre, illetve a képzőművészek, [Gorka Géza](#), Medveczky „Medve” Jenő, és a Kodolányival életre szóló barátságot kötő Göllner „Micu” Miklós.

A felújított ház falán emléktábla látható.

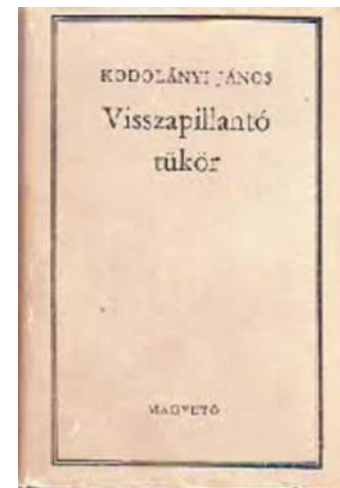
Árpád út 80.

Művei, alkotásai

- [1915](#) *Hajnal* (Költemények)
[1918](#) *Kitárt lélekkel* (Versek)
[1921](#) [1921](#) *Üzenet enyéimnek* (Versek)
[1922](#) [1925](#) *Börtön* (Regény)
[1925](#) *Szép Zsuzska* (Regény)
[1926](#) *Kántor József megdicsőülése* (Regény)
[1926](#) *Tavaszi fagy. Egy foglalkozás nélküli ifjú Pesten.*
 (Kisregény – *Keserű ifjúkor IV.*)
[1927](#) *A kék hegy* (Regény)
[1927](#) *A hazugság öl* (memorandum)
[1928](#) *Fehér fecske* (Színmű)
[1929](#) *Akik nem tudnak szeretni* (Regény)
[1929](#) *Futótűz* (Kisregény – *Keserű ifjúkor III.*)
[1929](#) *Két lányarc* (Regény)
[1929](#) *Szakadékok* (Kisregény – *Keserű ifjúkor II.*)
[1930](#) *Vilma három szerelme* (Regény)
[1932](#) *Küszöb* (Kisregények, 7 db; a Vajda Társaság kiad.)
[1933](#) *Sötétség* (Kisregény; Nagy Károly és tsai. kiadó, „Új írók” sor.)
[1935](#) *Feketevíz* (Kisregény – *Keserű ifjúkor I.*)
[1936](#) *A vas fiai* (Regény)
[1937](#) *Boldog Margit.* (Regény)
[1937](#) *Pogány tűz* (Dráma)
[1937](#) *Suomi, a csend országa* (Útirajz)
[1938](#) *Julianus barát* (Regény)
[1938](#) *Mit viszel a másvilágra? Délbaranyai történet.*
 (Elbeszélés)
[1939](#) *József, az ács* (Novellák)
[1939](#) *Ormánság* (kisregények egy kötetben: *Szép Zsuzska*
 – *Börtön* – *Kántor József megdicsőülése*), Athenaeum
[1939](#) *Suomi titka.* (Útleírás)
[1940](#) *Jajgatunk és kacagunk* (*Pogány tűz, Vidéki történet,*
Földindulás, Végredelet – Drámák)
[1940](#) *Süllyedő világ* (I.-II., Önéletrajzi regény, [Athenaeum](#))
[1941](#) *Baranyai utazás* (Szociológiai tanulmány)
[1941](#) *Esti beszélgetés* (Cikkek)
[1941](#) *Istenek* (az *Emese álma* „regénytrilógia első rész”¹

"Verőce, Verőce! Ó, ez megint egészen más világ volt, mint akár a szelíd, színes, illatos Baranya, a Dráva-szél ligetes tája, akár a Hajdúság lomha, közönyös, kopár talán Mongóliához hasonló vidéke. Szereplői valóságos személyek, álnévvel. Teraszformán kialakított kis kertben, éppen a Duna félelmes vízárja fölött laktunk két kis szobában, egy kapuboltos, nagy ház balszárnyán. Ha a korláthoz léptünk, szédültünk a mélység fölött, ahol a folyam hullámai a hatalmas köveket nyaldosták. Néha azonban a Duna fölnyomult a medréhez vezető lépcsőkön, s csaknem a kertet fenyegette. Egyik szobánk ablakából a széles víztükörrre s a szemközt levő sziget bozótjára láttunk, a másikérol a fás, árnyas utcára, meg a mögötte dagadozó zöld hegyre. Szép hely volt, s igen kedves. Itt, Verőcén megismerkedtünk helybeliekkel is, elsősorban Gorka Gézával, a kitűnő keramikussal, s egy-két barátjával. Vasárnaponként Illés Endre, meg D. Kocsis László járogattak ki hozzánk Pestről, velem körülbelül egykorú írók. Milyen boldog délutánokat töltöttünk hármasban. Feleségem kávéfőzött, a két kisgyermek a padlón játszadozott, kint ragyogott az őszi fényben villogó Duna, vagy sűrű ködbe burkolódzott, s este a bécsi hajó ragyogó mesebeli tündérvilága mint úszó fénysziget bontakozott ki belőle, s lebegett el ablakunk előtt dohogó szívveréseivel. Télen kék-fehér volt a világ, idelátszottak a túlsó hegyek barázdás oldalai, s a dunabogdányi kőbánya lomhán küldte hozzánk a robbanások robaját”

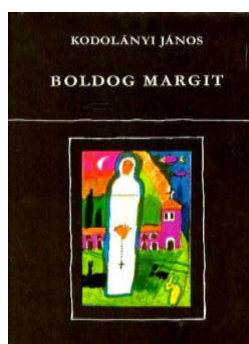
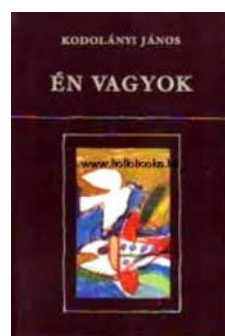
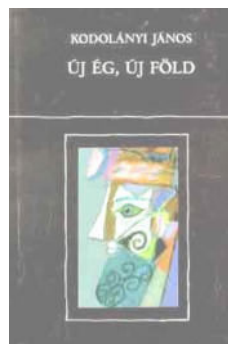
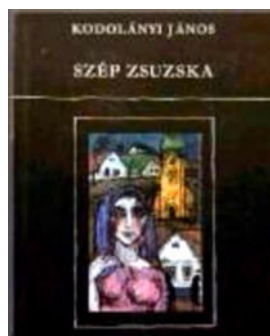
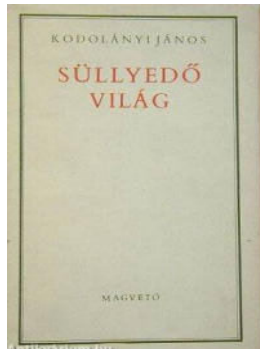
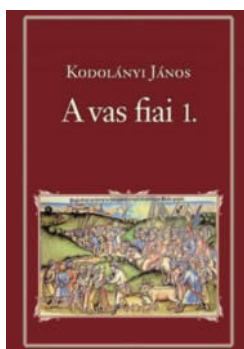
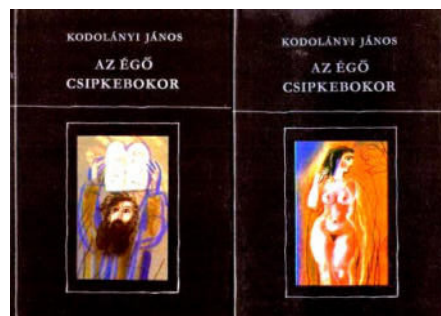
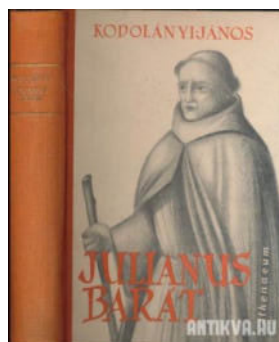

Visszaemlékezés könyvéből

Kodolányi János kitüntetései, díjai.

- [Baumgarten-díj](#) (1937)
- [Kossuth-díj](#) (posztumusz, 1990)
- A [Finn Oroszlánrend](#) lovagkeresztje (1967)
- [Magyar Örökség díj](#) (1999, posztumusz)

Könyveiből néhány

- [1942 Cigánylány csókja](#) (Kisregény)
- [1942 Holdvilág völgye](#) (az *Emese álma* „regénytrilógia 2. része)
- [1942 Rókatánc](#) (Elbeszélések)
- [1942 Suomi](#) (Útirajz)
- [1943 Zárt tárgyalás](#) (Tanulmányok, Turul Kft.)
- [1944 Esti beszélgetés](#) (Tanulmányok)
- [1944 Fekete sátor](#) (Kisregény)
- [1948 Vízöntő](#) (Regény)
- [1955 Élték, ahogy tudtak](#) (Válogatott elbeszélések)
- [1956 Végrendelet](#) (Dráma, átdolgozott szöveg, Népszava kiadás)
- [1956 Boldog békeidők](#) (Regény)
- [1957 Az égő csipkebokor](#) (Regény)
- [1957 Jehuda bar Simon emlékiratai](#) (Regény, az *Én vagyok* önállóan is megjelent része)
- [1958 Keserű ifjúkor](#) (négy önéletrajzi kisregény egy kötetben: *Feketevíz – Szakadékok – Futótűz – Tavaszi fagy*), Magvető
- [1958 Új ég, új föld](#) (Regény)
- [1960 Vízválasztó](#) (Regény)
- [1961 Fellázadt gépek](#) (Válogatott elbeszélések)
- [1962 Vidéki történet](#) (Színmű)
- [1965 Süllyedő világ](#) (Önéletrajzi regény; átdolgozott szöveg)
- [1968 Visszapillantó tükör](#) (*A süllyedő világ befejező része – önéletrajzi írások*)
- [1968 Pogány tüzek](#) (Az *Emese álma* regénysorozat fennmaradt két darabja összevonva: *Istenek – Holdvilág völgye*), Magvető
- [1972/1984: Én vagyok](#) (bibliai regény, cenzúrázott kiadás [Magvető])
- [1973 Pünkösdi dárídó](#) (elbeszélések, Magvető válogatás)
- [1977 Szív és pohár](#) (válogatott tanulmányok)
- [1992 Ojbarsz futása](#) (az *Emese álma III. – A fejedelem* c. regény fennmaradt része, töredék, a Pro Pannonia Alapítvány kiadása)
- [1993 A megölt mese](#) (novellagyűjtemény, kötetben még kiadatlan novellákból)

ifj. Kodolányi János

A néprajzkutató 1922. szeptember 23-án született Budapesten, apja az ismert író, Kodolányi János volt. A Pázmány Péter Tudományegyetemen néprajzi, finnugrisztikai, nyelvészeti és művelődéstörténeti tanulmányokat folytatott, 1945-ben szerzett diplomát. Attól az évtől volt a Néprajzi Múzeum munkatársa.

Kultúrpolitikai megfontolásból 1949-ben Pécsre, a Janus Pannonius Múzeumba helyezték, onnan 1957 végén került vissza a Néprajzi Múzeumba, ahol 1961-től osztályvezető, 1967-től megbízott majd 1969-től kinevezett főigazgató-helyettes volt. E tisztséget 1987-ig, nyugdíjazásáig töltötte be. A néprajztudomány kandidátusa címet 1966-ban, akadémiai doktori címet 1997-ben szerzett.

Ifj. Kodolányi János néprajzkutatóként és muzeológusként a finnugor és uráli népek magyarországi szakértője, a finnugor néprajz és filológia kutatója volt; ő gondozta a Néprajzi Múzeum páratlan finnugor anyagát.

"Érdemeit, tudományos és muzeológiai munkáját számos kitüntetéssel ismerték el. Muzeológiai tevékenységéért 1986-ban Móra Ferenc-émlékérmeket kapott, életművét 1997-ben a Magyar Köztársasági Érdemrend Tiszti Keresztjével ismerték el. 2002-ben a Finn Köztársaság elnöke a Finn Oroszlán Rend parancsnoki fokozatával tüntette ki, ezzel ismerve el a rokon népek körében végzett több évtizedes tudományos tevékenységét és a finn-magyar kulturális kapcsolatok terén végzett munkáját"
(írta visszaemlékezésében a Néprajzi Múzeum)

2008. február 25 én 86 éves korában hunyt el. Sírja a Farkasréti temetőben van.

Kodolányi Júlia

Kodolányi János 1923-ban született leánya „APÁM”c. könyvében szép emléket állít családjukról, édesapjáról.

„Kitűnő könyv született egy nagy író hétköznapi, családi életéről az egyik legmegbízhatóbb tanú, a leánya tollából. A könyv szerzője - bár nem hivatásos író - felnőtt a nem akármilyen nehéz feladathoz, apjáról, családi-testvéri életükről nemcsak hiteles képet fest, hanem emberismeretéről és írniudásáról is meggyőző. Az író Kodolányi Jánoson kívül a magánember, a családfő s körülötte a szerettei is megjelennek; maga az emlékeit lejegyző Júlia, bátyja ifjú Kodolányi János, az ismert néprajztudós, s főleg az áldozatos életű, kedves, szerény feleség és édesanya, akiről meghatóan szép portré rajzolódik ki. A Csöszi-családról, az ősi ormánsági anyai ágú rokonságról adatokban gazdag leírást kapunk Kodolányi Júlia könyvében, és nyíltan beszél az apjánál regényhősként is megkijelenő Martinovich Ila néni, a keserű sorsú rokon életéről is. Szóba kerülnek a Vajszlóba való későbbi visszautazások, köztük a leginkább megrázó utolsó, amikor már a nagy beteg író akart elbúcsúzni gyermek- és ifjúkora földjétől. A kötet jó néhány levelet és dokumentumot is tartalmaz, a levelek címzettjei között van például Illyés Gyula, Szabó Lőrinc stb. Naplórészletekkel is találkozunk, többek között Tamási Áron 1945-ös első pasaréti látogatásáról. Betegségekről értesülünk, halálfélelmet árasztó aggódó levelekkel is találkozhatunk a könyv utolsó negyedében, de joggal írja Kodolányi Júlia, az író dolga az, hogy ezeket a művekben hagyja az utókorra. Őszinte, természetes akcentussal elmondott krónikáját adja ez egy keserves szenvedésekkel teli, mégis példaadóan fölemelkedő életnek”. **(Legenza Ilona könyvismertetője)**